

Na osnovu članova 19. i 21. Statuta Saveta za štampu i članova 15. i 16. Poslovnika o radu Komisije za žalbe, Komisija za žalbe Saveta za štampu u sastavu: Olivera Milošević, Dragan Đorđević, Vlado Mareš, Tamara Skrozza, Zlatko Čobović, Vida Petrović Škero, Jelka Jovanović, Bojan Cvejić, Jelena Petković i Nadežda Budimović, na sednici održanoj 30.6.2022. godine, većinom glasova, donosi

ODLUKU

Tekstovima „Alo! Razotkrio strogo čuvane tajne istočne Srbije (1): Pećine kriju jezive obrede vlaške magije (VIDEO)“ i „Ekskluzivno: Alo! Razotkrio strogo čuvane tajne istočne Srbije (2): Žrtvovao sve krave zbog seksa (VIDEO)“, objavljenim 25. i 26.maja 2022. godine, portal „Alo.rs“

1.prekršio je tačku 4 Odeljka I (Istinitost izveštavanja) Kodeksa novinara Srbije, po kojoj je novinar dužan, kad je neophodno, da konsultuje što više izvora i da im omogućiti da iznesu svoj stav,

2.prekršio je tačke 1 i 6 Odeljka IV (Odgovornost novinara) o obavezi novinara da se suprotstavi svima koji krše ljudska prava ili se zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govor mržnje ili podsticanje nasilja, kao i da poštuje pravo na odgovor, izvinjenje i ispravku i da blagovremeno objavi odgovarajuću ispravku,

3.prekršio je i tačke 1, 2 i 4 Odeljka V (Novinarska pažnja), po kojima je novinar obavezan da pristupa poslu sa dužnom profesionalnom pažnjom, da ne sme slepo da veruje izvoru, koji često sledi svoje interese i prilagođava iskaze tim interesima, kao i da mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i da učini sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu.

Nalaže se portalu „Alo.rs“ da ovu odluku objavi u narednih pet dana od dana dostavljanja odluke

Odluka Komisije biće objavljena na sajtu Saveta za štampu (www.savetzastampu.rs) i dostupna javnosti.

OBRAZLOŽENJE

Vlaška narodna stranka podnela je žalbu Savetu za štampu zbog dva teksta, u kojima se, kako navode, ne po prvi put, na senzacionalistički način predstavlja iskrivljena slika identiteta pripadnika vlaške, odnosno rumunske nacionalnosti. U tekstovima se, kako su istakli, tendenciozno nipodaštavaju, vređaju i izvirgavaju ruglu određeni običaji, društveni odnosi i kulturna zaostavština dela građana Srbije. Običaji o kojima se piše su ili izmišljeni ili istrgnuti iz konteksta, čime se Vlasi predstavljaju u negativnom kontekstu. U žalbi se podseća da je to i srpska kulturna baština i da je reč o državljanima Srbije, „pa takvo ismevanje sopstvenih građana predstavlja samonipodaštavanje sopstvene istorije i kulturnog nasleđa“.

Na žalbu su najpre odgovorili advokati redakcije, koji su osporili pravo Vlaške narodne stranke da se žali, jer je reč o političkoj partiji, a ne organizaciji koja se bavi zaštitom ljudskih prava. Cilj tekstova, kako su istakli, nije bio da se bilo ko vređa ili izvirgava ruglu, već je reč o delovima reportaže novinarkе koja je bila u poseti selu Debeli Lug u opštini Majdanpek i napisani su da bi se javnosti predstavili različiti običaji vlaške manjine koji decenijama okupiraju maštu javnosti. Novinarka je postupila u skladu sa Kodeksom, odnosno načelom dužne pažnje, navela izvor (lokalni vodič) i verno prenela njegove izjave.

Odgovor je dostavila i autorka teksta, koja je objasnila da ih je na put u ovaj deo Srbije vodila agencija koja je angažovala profesionalnog vodiča i da je od reči do reči prenela ono što je on rekao. Dodala je i da je vodič i sam Vlah, te da nije imala razloga da sumnja u njegove dobre namere.

Podnosilac žalbe je redakciji, kako tvrdi, dostavio i reagovanje na tekstove pre podnošenja žalbe Savetu za štampu, a zatim i nakon toga, pošto je redakcija pokazala spremnost da ga objavi, što se, ipak, nije dogodilo.

Po mišljenju članova Komisije, zahtev advokata redakcije da se žalba odbaci, jer politička partija, budući da nije organizaciji koja se bavi zaštitom ljudskih prava, nema osnova da se žali u ovom slučaju, nije osnovan. Cilj delovanja političke partije nacionalne manjine jeste i zaštita prava te manjine, a Komisija veruje da su članovi ove stranke, kao pripadnici vlaške nacionalne manjine i direktno pogođeni spornim tekstovima.

Kad je reč o sadržaju tekstova, novinarka ih je, po sopstvenom priznanju u odgovoru na žalbu, napisala tako što je navodila sve što je govorio lokalni vodič u toku turističke ture, koju je sigurno pokušao da učini što atraktivnijom pričama o navodnim magijskim obredima koje Vlasi praktikuju. Čitaocima to, međutim, nije jasno predloženo, u tekstovima nema nikakve ograde, već se sve što vodič govori prenosi kao apsolutno tačno, bez ikakvog ulaženja u suštinu onoga o čemu se piše, ili konsultovanja još nekog izvora. Naknadno, prilika da se saopšti i drugačiji stav o ovim običajima, propuštena je i neprihvatanjem redakcije da objavi reagovanje podnosioca žalbe.

Po oceni Komisije, tekstovi, po svemu sudeći, nisu napisani sa lošim namerama ili sa političkim konotacijama, koje prepoznaje Vlaška narodna stranka, već se čini da autorka nije ni svesna da je sadržaj tekstova diskriminatoran i uvredljiv za vlašku nacionalnu manjinu. Nematerijalna baština i tradicija jednog naroda su, na najbanalniji senzacionalistički način, svedeni na magiju i bizarne rituale, koji pojačavaju sve negativne stereotipe koji, inače, postoje u odnosu na Vlahe. Bez obzira na možda i dobru nameru redakcije, većina članova Komisije smatra potpuno neprihvatljivim da bilo koji medij širi i podstiče stereotipe o jednoj nacionalnoj manjini, kao i da propagira sujeverje.

Zbog toga je većina članova Komisije za žalbe odlučila da su tekstovima prekršene tačka 4 poglavlja I, koja nalaže da novinar mora da konsultuje više izvora i omogući im da iznesu svoj stav, zatim smernica 2 u okviru tačke 1 poglavlja IV, po kojoj je novinarska profesija nespojiva sa širenjem bilo koje vrste: polnih, rodničkih, etničkih, rasnih, socijalnih ili verskih stereotipa. Ista tačka propisuje i da predrasude koje novinari privatno imaju, ne smeju da budu objavljene ni u kakvom kontekstu, ni otvoreno, ni prikriveno.

Takođe, prekršene su i odredbe iz poglavlja Novinarska pažnja, jer novinar nije postupio u skladu sa načelom dužne profesionalne pažnje i slepo je verovao izvoru, ne vodeći računa o tome da on možda sledi svoje interese i prilagođava im ono što govori. Neobjavljivanjem reagovanja Vlaške narodne stranke prekršena je i tačka 6 poglavlja IV.

Jedan član Komisije imao je drugačije mišljenje. On je naglasio da su tekstovi mogli biti bolje napisani, recimo sa izvesnom dozom ironije ili sarkazma, ali da ne vidi neki prekršaj Kodeksa. Reč je, kako je objasnio, o tekstovima zabavnog karaktera, kakvi se godinama pišu jer su čitaocima zanimljivi ti običaji i priče o magiji i praznoverju, koje u tom kraju ili zaista postoje ili se izmišljaju i od toga pravi turistička atrakcija.

Komisija je, zato, odluku da je prekršen Kodeks novinara Srbije donela sa devet glasova za i jednim protiv.

Novi Sad, 30.6.2022.

Predsedavajuća

Olivera Milošević